

dokumentumanyag azóta további, viseleteket, mesterségeket, életmódot bemutató régi fényképfelvétellel bővült. Ezeket a Várbaráti Kör feldolgozza és a további kutatások számára hozzáférhetővé teszi. A dokumentumok, tárgyak gyűjtésére, tárolására és megőrzésére a pécsváradai Fülep Lajos Művelődési Központ nyújt feltételeket, és ad meg minden technikai segítséget. A Kör a továbbiakban a tárgyi gyűjtést szeretné erősíteni, hogy egy újabb kiállítás alkalmával a régi Pécsvárad lakóinak életmódjáról számolhasson majd be. Ezt a munkát egészítené ki a különböző történelmi eseményekről, személyekről való megemlékezés helyi gyűjtéssel és a megyében élő kutatók, szakemberek bevonásával.

Gállos Orsolya

Három csángó népművész halálára

Márís György

Csobán György

Nyisztor Mártonné

Az egyházaskozári pávakör közösségéből az elmúlt másfél esztendőben három rendkívül értékes, tehetséges énekes is eltávozott. Mindhárman a népművészet mesterei voltak, és nehéz, küzdelmes életet éltek, akárcsak a többi csángó-magyar, akik a második világháború során, Moldvából kerültek Magyarországra. A magyar népi műveltség legősibb rétegeiből való kultúra örökösei voltak tehát, illő, hogy néhány sorban megemlékezzünk róluk.

1981. november 30-án 81 esztendőskorában hunyt el Csobán György furulyás népművész, Moldvában, a Bákó megyei Gaiceana község Magyarfalva nevezetű falujában született. A jóval több mint száz moldvai magyar faluban – az 1949–1956 közötti éveket nem számítva – soha sem volt és ma sincs magyar nyelvű iskolai oktatás, így Csobán György is román iskolában végzett 7 osztályt. Saját visszaemlékezése szerint 15–16 esztendőskora óta furulyált rendszeresen, s igen büszke volt arra, hogy 1932-ben játszott a falujukban gyűjtő Domokos Pál Péternek is. Huszonkét éves korában nősült, és nyolc gyermeke született. 1942-ben szökött Magyarországra egyik lányával, aki akkor még csak 11 esztendőskorú volt, családját csak később követte őt. Hosszú hányódás után, Erdélyen, Bácskán keresztül jutottak a Baranya megyei Egyházaskozárra, ahol végleges otthonra lelt a többi, Moldvából elmenekült magyarral együtt. Furulyája egész élete során elkísérte, kezdetől fogva tagja volt a kozári hagyományörző népi együttesnek. 1981 augusztusában kapta meg a Népművészet Mestere címet, amelynek nem soká örülhetett.

Játéka egészen különleges hangzású volt. Sokan keresték fel és gyűjtöttek tőle, nemcsak a népzene tudósai, de fiatal népzeneészek is, akik meg akarták tanulni tőle a csángók táncdallamait és sajátos furulyatechnikáját, de ez utóbbi csak keveseknek sikerült. Gyógyíthatatlan betegsége ellenére sokáig bízott felépülésében, halála előtt néhány nappal még furulyált a betegágyában. Kedvenc dalát játszotta: „S én azért szerettem faluvégem lakni...”

Hatvanhárom esztendő korában, váratlanul hunyt el *Nisztor Mártonné Laczkó Anna*, a pávakör próbájáról hazafelé menet érte a szívroham. Anna néni ugyancsak Bákó megyében, Lábnyik községben született, amelynek lakói a XVIII. század hatvanas éveiben – a madéfalvi vérengzést követően – menekültek Moldvába. Egészen korán, még kis gyermek korában árvaságra jutott, sokat nélkülözött, még többet dolgozott, egyetlen vigasztalása az éneklés volt, mert az énekeket igen hamar megtanulta, és élete végéig megjegyezte őket. 1936-ban ment férjhez, és 12 gyermeknek adott életet. Tizenegyen közülük ma is élnek, s itt Magyarországon valamennyien szakmát szereztek, szép, új házakat építettek. 1947-ben látogatába jöttek Egyházaskozárra, majd áttelepülési engedélyt kértek, amit meg is kaptak. Amióta gyermekei felnőttek, rendszeresen eljár a pávakör próbáira és szerepléseire, itt figyeltek föl rá a népzene szakemberei, tudósai. Sokan fölverték énekeit, különösen balladáit, melyek közül a legismertebbek: Az hol én eljárok; Lúdjaim, lúdjaim; Apámnak a sok szép szava; Balog Józsi; Olyan nap nem süt az égre; A nagyhegyi tolvaj; Három árva.

Nehéz élete ellenére soha nem keseredett el, életében mindig megtalálta a szépet, különösen sok öröme teltet a családjában, unokáiban. Egyetlen bánata volt, hogy bár 11 gyermeket fölnevelt, mégsem kapott nyugdíjat. Ő is 1981 augusztusában vette át a Népművészet Mestere címet, s a községi tanács elnöke nem sokkal ezután kérelemmel fordult a Művelődési Minisztériumhoz, hogy Anna néneinek méltányosság alapon állapítsanak meg nyugdíjat. Ezt halála előtt néhány nappal meg is adták neki, de a visszamenőleg kiutalt összeget már nem tudta fölvenni. Különleges, hagyományörző éneklési tehetségét örökölték gyermekei, különösen pedig az unokái, akik már szép sikerrel, eredményesen szerepelnek a pávakörben.

1982 decemberében 79 esztendő korában hunyt el *Máris György*, a Moldvából hazatelepült csángó-magyarok egyik legjobb táncosa, éneke, furulyása. Ő a Szeret folyó jobbpartján levő Klézsnén született, s már kicsi gyermek kora óta énekelt, táncolt és furulyázott. Élete végéig megőrizte a Moldvából hozott kulturális értékeket, különösen sajátos zamatú furulyajátékának gazdag díszítésében mutatkozott meg ez az örökség. Még életében igen sokan látogatták és vették fel meséit, énekeit, furulyájának hangját. Sok dala, tánca szerepel ma is a kozári pávakör műsorában. Nagybetegen, botra támaszkodva is igyekezett részt venni az együttes szereplésin.

Szeretettel őrizzük a népművészet e három kiváló mesterének, pávakörünk nagyszerű egyéniségeinek emlékét. Sajnos sokak számára szinte érthetetlen, hogy ezek az idős parasztemberek milyen hallatlan lelkesedéssel, fáradtságot nem ismerve őrizték a hagyományt, milyen önzetlenül jártak a próbákra és a szereplésekre. Úgy érzem, a jövőben sokkal jobban kell vigyáznunk együttesünk idős tagjaira, hogy megkönnyítsük számukra az élet egyre nehezedő terhének elviselését, továbbá megóvjuk őket attól, hogy a sokszor lelketlen és önző „gyűjtők” visszaéljenek szívességükkel, de ugyanakkor segítsük őket abban, hogy a moldvai csángók történelmét és műveltségét valóban szívükön viselő kutatókkal minél gyakrabban találkozhassanak, s szép, emberi kapcsolatot alakíthassanak ki velük.

Albert István

Szigetvári szimpozion *Zrínyi Miklós* születésnapján. A katonaköltő *Zrínyi Miklós* 1620. május 1-én született. A régi magyar irodalom legkiválóbb költője, a XVII. századi Európának egyik legtehetségesebb hadvezére és hadtudományi írója igen sokoldalú ember volt. Széles körű műveltségének, kiterjedt érdeklődésének bizonyítéka a csáktornyai gazdag könyvtára. Ő maga hét nyelven írt és olvasott, ismerte a korabeli tudományok leglényesebb eredményeit. Könyveit két évvel tragikus halála előtt leltározatta témakörönként csoportosítva. Gazdasági témájú könyvei között szerepel egy kéziratot szakácskönyv is „a kőzeteknek a főzésétől”. A magyar gasztronómiai irodalomnak ez a ritka szép emléke most kapta meg az őt megillető figyelmet: a Magvető Kiadó megjelentette. A dr. Király Erzsébet jegyzetével és dr. Kovács Sándor Iván bevezető tanulmányával ellátott kötetet szinte napok alatt elkapkodták a könyvesboltokból.

A Szigetvári Idegenforgalmi Kirendeltség, a Várbarát Kör és az Oroszlán Étterem 1983. április 30-án műsoros vacsoraestet, „szimpoziont” rendezett *Zrínyi Miklós* emlékére, *Berényi Imre* mesterszakács *Zrínyi* szakácskönyvéből két ötfogásos menüt állított össze, ezeket szolgálták fel a *Zrínyi*

képével díszítet, gyertyákkal megvilágított étteremben. Valamennyi vendég dicsérte az ételeket, egybehangzóan megállapították, hogy *Zrínyi*nek ilyen vonatkozásban is jó ízlése volt. A szimpozion alatt *Kovács Sándor Iván* egyetemi docens mondott magasztos pohárköszöntőt *Zrínyire*, és méltatta szakácskönyvének összeállítását is. A lakoma vendégeit a *Budapesti Bakfark Bálint* Lanttrio és a *Keckés Együttes* szórakoztatta korabeli hangszerreken előadott „mulató énekekkel”. *Mira Valenta* és *Igor Pomykalo* zágrábi művészek pedig XVI–XVII. századbeli horvát históriás énekeket, virágénekeket és bordalokat adtak elő. Nagy sikert arattak *Balassi Bálint* és *Pálóczi Horváth Ádám* mulató énekei, továbbá a hódoltság kori török dalok. Az már pusztán véletlen volt, hogy *Zrínyi Miklós* 363. születésnapján éppen 363 vendég foglalt helyet az asztaloknál. A lakoma éjfélig tartott, mindenki jól érezte magát, jól mulatott, és közben a szimpozion vendégei hasznos ismeretekkel, maradandó élményekkel is gazdagodtak. Ez a rendezvény közművelődési szempontból is jelentős kezdeményezés: nemcsak ismereteket, esztétikai élményeket nyújtott, hanem fehér asztal mellett *Szigetvár* lakóit is közelebb hozta egymáshoz.

(Molnár Imre)

A pécsvárad Kossuth-szobor az eredeti helyén. Képeslap az 1910-es évekből

*

Az 1800-as évek végén készült kép a pécsvárad gyógyszertárról és Dvorszky Béla gyógyszerészről

Ára: 6 Ft

1983/5
HONISMERET

Műemlék házak
Sopron belvárosában
(Szabó Jenő felvétele)